

Ökad endomarbehörighet i tvistemål

För att ge tingsrätterna möjligheter till bättre och mer effektiv handläggning av tvistemål har regeringen i propositionen 2015/16:56 *Ökad endomarbehörighet i tvistemål* lämnat förslag till förändringar av de processbestämmelser som styr hur rätts domförhet, d.v.s. hur många domare som krävs för att döma, ska se ut vid huvudförhandling i tvistemål.

Inledningsvis ska ett förtydligande göras avseende domare. I bestämmelserna om domförhet skiljer man på lagfarna domare och nämndemän. Lagfarna domare är domare med en juristutbildning samt en pågående eller avslutad domarutbildning. Nämndemännen är emellertid personer utan en juristutbildning som blivit utnämnda till nämndemän av sina politiska partier som har ledamöter i riksdagen.

Processreglerna för tvistemål, d.v.s. mål där enskilda parter tvistar om t.ex. fordringar, återfinns i rättegångsbalken (RB). Enligt RBs huvudregel om rätts domförhet vid huvudförhandling i tvistemål i 1 kap. 3 a § RB föreskrivs att rätten är domför med tre lagfarna domare, men från denna regel finns en del undantag. Om huvudförhandlingen hålls i s.k. förenklad form ska rätten bestå av en lagfaren domare. Skulle huvudförhandlingen inte hållas i förenklad form får rätten bestå av en lagfaren domare om rätten anser att det är tillräckligt att en domare sitter i rätten och parterna samtycker till det eller om målet är av enkel beskaffenhet. Som exempel på mål av enkel beskaffenhet kan nämnas vardagliga mål inom avtalsrätten som inte har någon omfattande bevisning eller fall där svarandens inställning till olika ekonomiska krav har mer att göra med betalningssvårigheter än med sakliga invändningar mot kravet.

Eftersom det dels är resurskrävande och dels innebär längre

handläggningstider att tre lagfarna domare avgör ett mål anser regeringen att inget mål bör avgöras av fler domare än vad som är motiverat i det enskilda fallet. Följaktligen har regeringen i propositionen föreslagit att tingsrätten vid huvudförhandling i tvistemål oftare ska kunna vara domför med en lagfaren domare om målets svårighetsgrad och omfattning tillåter det. Förslaget innebär dock inte att huvudregeln vid huvudförhandling i tvistemål ska ändras.

Regeringen framhåller att de svåra och omfattande målen även i fortsättningen kommer att avgöras av tre lagfarna domare (s.k. tresits). Emellertid, eftersom tresits idag ofta används trots att det inte är sakligt befogat på grund av att en part som vill fördröja processen motsätter sig att målet avgörs av en domare, ska parts bestämmande inflytande i fråga om domförhet tas bort. Följaktligen kommer rätten, dock efter den inhämtat parternas synpunkter och argumentation i domförhetsfrågan, att helt disponera över denna fråga. Därför föreslår regeringen att bestämmelsen i 1 kap. 3 a § tredje stycket RB ändras görs enligt följande.

1 kap. 3 a § tredje stycket RB[1]	
<u>Nuvarande lydelse</u>	<u>Föreslagen lydelse</u>
Rätten är vid huvudförhandling domför med en lagfaren domare om i annat fall än som avses i andra stycket rätten anser det tillräckligt att en domare sitter i rätten och parterna samtycker till det eller målet är av enkel beskaffenhet	I annat fall än som avses i andra stycket är rätten vid huvudförhandlingen domför men en lagfaren domare om det med hänsyn till målets omfattning och svårighetsgrad är tillräckligt att en domare sitter i rätten.

Lagändringarna som föreslås träda i kraft den 1 juli 2016 skulle således enligt regeringen innebära att domstolarnas

resurser utnyttjades på ett bättre sätt och att handläggningstiderna förkortades.

Vi får avvakta och se om sommaren inleds med en begränsad möjlighet för parter att begära tresits och vilka konsekvenser detta för med sig. Jag förutspår att vi kommer att se fler överklaganden och/eller fler avtal med skiljeklausuler. Eftersom det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva målet på nytt i dess helhet kan man dessutom starkt ifrågasätta rättssäkerheten i att utesluta parts bestämmande inflytande i fråga om tingsrättens domförhet.

[1] Bestämmelsen är även tillämplig i domförheten i familjemål, se 14 kap. 17 § äktenskapsbalken (ÄktB). Regeringen anser dock att domförheten i dessa mål fungerar väl och har således föreslagit att domförheten endast ska regleras i ÄktB utan någon hänvisning till RB:s bestämmelser. För att se regeringens förslag på lag om ändring i ÄktB se <https://data.riksdagen.se/fil/814AF451-FF14-4E67-9693-AB4188A40A44>